

פעולות אגף השיקום

שיקום מקצועי

אגף השיקום במוסד לביטוח לאומי מסייע לזכאים שנפלטו משוק העבודה או לזכאים חסרי ניסיון בתעסוקה, להיקלט בעבודה המתאימה לכישוריהם המקצועיים וליכולת התפקוד שלהם באמצעות הכשרה מקצועית והשמה בעבודה. עובדות השיקום, שהן עובדות סוציאליות בהכשרתן, מסייעים באמצעות שירותי אבחון, ייעוץ לתעסוקה וליווי של המבוטח בכל תהליך השיקום.

עיקר השירותים שמספק האגף הם שירותים בעין: אבחון, הכוונה וייעוץ בבחירת מקצוע, טרום הכשרה והכשרה מקצועית, השלמת השכלה ולימודי השכלה גבוהה וסיוע בהשמה בעבודה למי שמתקשים להשתלב בכוחות עצמם בשוק העבודה. המשתקמים זכאים גם למימון ההוצאות הנלוות לשיקום על-פי החוק: מימון האבחון והלימודים, דמי שיקום וכיסוי עלויות הנסיעות אל מקום ההכשרה וממנו.

האוכלוסייה המטופלת באגף השיקום מחולקת לשלוש קבוצות בהתאם למצבה בתהליך השיקום¹: **פונים חדשים**, **משתתפים** (או **משתקמים**) ו**מסיימים**. נציין כי מאמצים רבים מושקעים באיתור האוכלוסייה המתאימה מבין הזכאים, כדי להגדיל למקסימום את שיעור המשתלבים בעבודה בסוף התהליך.

פעולות נוספות

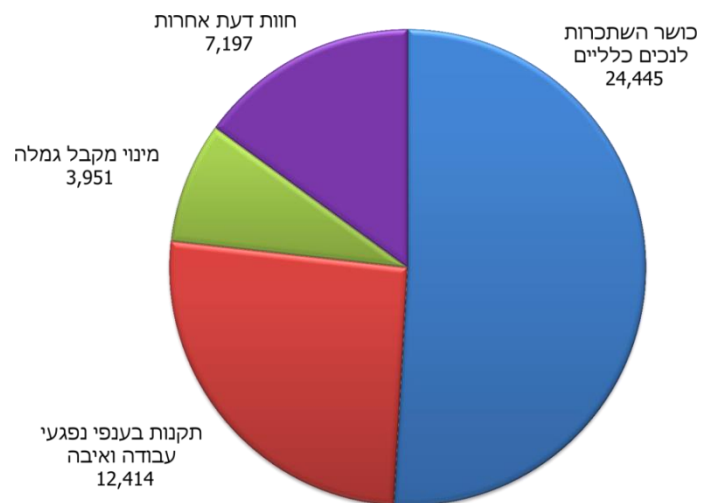
לצד שיקום מקצועי, אגף השיקום עוסק גם בתחומים האלה: מתן חוות דעת מקצועיות לאגפי מינהל הגמלאות, למשל לעניין קביעת דרגת כושר השתכרות או למינוי מקבל גמלה; סיוע לנפגעי עבודה ונפגעי איבה במימון הטבות כספיות שהם זכאים להן; תמיכה וליווי לאלמנות/ים בשעת משבר ולנפגעי איבה במהלך כל החיים.

1 משתקם יכול במהלך השנה להשתייך ליותר מקבוצה אחת.

חוות דעת מקצועיות

עובדות אגף השיקום מספקות חוות דעת מקצועיות לאגפי מינהל הגמלאות בנושאים האלה: קביעת דרגת כושר השתכרות לנכים, מינוי מקבל גמלה, קביעת הזכאות של נפגעי עבודה להעלאת דרגת הנכות וקביעת הזכאות להיוונים, זכאות לתגמולים מיוחדים לנפגעי עבודה ולנפגעי פעולות איבה. העובדות מספקות חוות דעת גם שלא במסגרת חוק הביטוח הלאומי. בשנת 2016 כתבו עובדות השיקום כ-48 אלף חוות דעת שונות, 51% בהן בעניין קביעת דרגת כושר ההשתכרות לנכים כלליים (תרשים 1).

תרשים 1: חוות הדעת שסיפקו עובדות השיקום לפי נושאים, 2016

[נתוני התרשים מופיעים בנספח בסוף קובץ זה](#)

סיוע במימון זכויות כספיות

הסיוע ניתן לנפגעי עבודה ונפגעי איבה הזכאים לזכויות כספיות (כגון קצבה מיוחדת ומענקים מיוחדים). ב-2016 4,914 אנשים קיבלו סיוע כזה ול-1,238 בהם הסתיים הטיפול השנה.

סיוע לאלמנות/ים ולנפגעי פעולות איבה

מכוח היותם עובדים סוציאליים עובדי אגף השיקום מסייעים גם לאלמנות ואלמנים בשעת משבר ובנפגעי פעולות איבה במהלך כל חייהם. בסך הכל טופלו באגף ב-2016 45 אלמנות, אלמנים ונפגעי איבה.

מי זכאי לשיקום מקצועי?

לשיקום מקצועי זכאי מי שעדיין לא הגיע לגיל פרישה והוא אחד מאלה:

נכה כללי

תושב ישראל שסובל מליקוי גופני, שכלי או נפשי, אם מתקיימים בו כל התנאים האלה: (א) נקבעה לו נכות רפואית של 20% לפחות על-פי מבחני נכות; (ב) הוא אינו יכול עוד לעסוק בעבודתו הקודמת או בעבודה מתאימה אחרת, עקב הליקוי; (ג) כתוצאה מהליקוי הוא זקוק ומתאים להכשרה מקצועית ולשירותי שיקום נוספים שיאפשרו לו לחזור לעבודתו הקודמת או לעבודה מתאימה אחרת. גם בן זוג של נכה, אשר עקב הליקוי אינו בר שיקום והוא מתגורר עימו בקביעות, זכאי לשיקום.

נפגע עבודה

מי שנפגע בעבודה² ונקבעו לו 10% נכות רפואית לפחות, ועקב הפגיעה הוא אינו יכול לעסוק בעבודתו הקודמת או בעבודה מתאימה אחרת, והוא זקוק להכשרה מקצועית מיוחדת כדי שיוכל לחזור לעבודתו הקודמת. עם זאת, המוסד רשאי לאשר שיקום מקצועי לנפגע עבודה שדרגת נכותו נמוכה מ-10%, אם המשך עבודתו במקום הקודם עלול לסכן באופן חריג את בריאותו או את בטיחותו.

אלמן/ה

אלמן/ה כמשמעותם בחוק, המקבלים קצבת שאירים או קצבת תלויים ומתקיימים בהם כל התנאים האלה: (א) הם חסרי מקצוע או שאינם יכולים להתפרנס ממקצועם למחייתם; (ב) הם אינם יכולים להוסיף ולעבוד במקום עבודתם הקודם בעקבות פטירת בן/בת הזוג; (ג) עובד השיקום קבע כי הם מתאימים להכשרה/הסבה מקצועית בכפוף למצב הרפואי ולהשכלתם.

נפגע איבה

נפגע בפעולת איבה³, בתנאי שנקבעו לו 20% נכות רפואית⁴ לפחות, ועקב הפגיעה הוא אינו יכול לעסוק בעבודתו הקודמת או בעבודה מתאימה אחרת, או שהוא זקוק להכשרה מקצועית מיוחדת כדי שיוכל לחזור לעבודתו הקודמת. גם בני משפחות שכולות, כהגדרתם בחוק

2 פגיעה בעבודה: תאונה המתרחשת בזמן ועקב עבודה, לרבות תאונה המתרחשת בדרך לעבודה וממנה, או מחלת מקצוע על-פי רשימת מחלות המוגדרות בתקנות נפגעי עבודה.

3 פעולה של כוחות צבאיים או צבאיים למחצה או כוחות בלתי סדירים של מדינה או ארגון העוינים לישראל, או פעולה שבוצעה תוך סיוע לאחד מאלה, בשליחותם או מטעמם, ואשר כוונתו נגד ישראל.

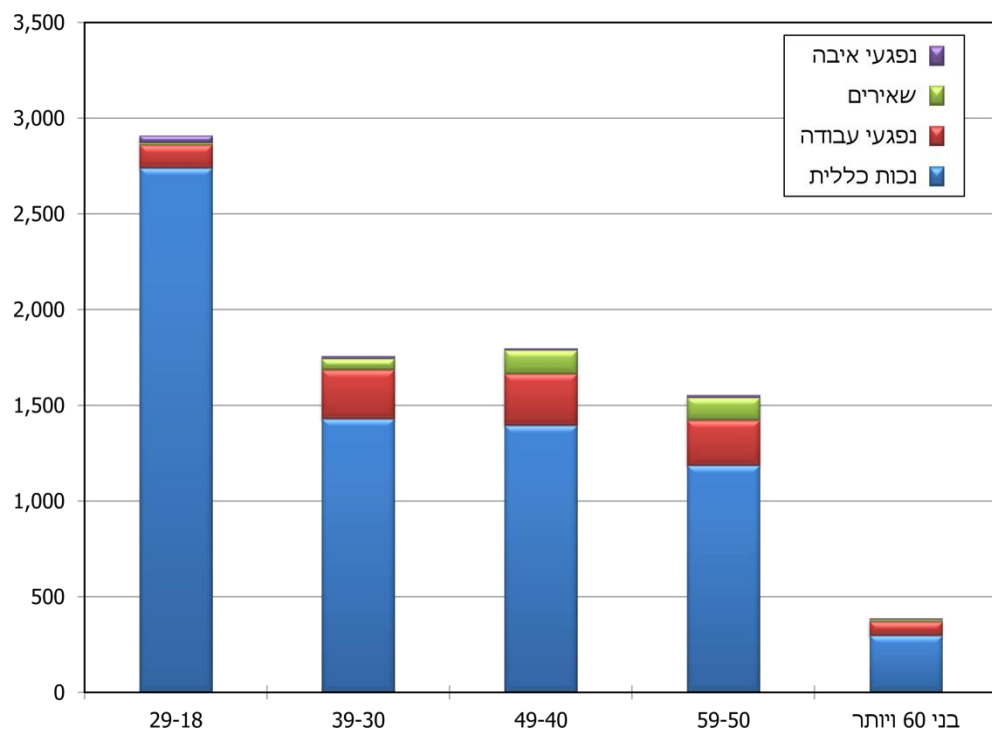
4 מי שנפגע לפני 1996 זכאי לשיקום מקצועי אם נקבעו לו 10% נכות רפואית ויותר.

(אלמן/ה, יתומים והורים שכולים), שקרובם נפטר כתוצאה מפעולת איבה, זכאים לשיקום מקצועי.

פונים חדשים לשיקום

בשנת 2016 פנו לשיקום בביטוח הלאומי 8,409 איש – 7% פחות ממספר הפונים ב-2015. הירידה נובעת בעיקר מירידה יחסית במספר הפונים הצעירים (בני 18-29) מענף נכות כללית. כבכל שנה, גם ב-2016 רוב הפונים היו שייכים לענף נכות כללית (כ-84%) וכ-60% מקבלים קצבה חודשית מענפי הגמלאות השונים.

תרשים 2: הפונים לשיקום מקצועי לפי גיל וענף, 2016

[נתוני התרשים מופיעים בנספח בסוף קובץ זה](#)

לצעירים בשנות העשרים הפוטנציאל הגבוה ביותר להצליח בשיקום, משום שהכשרה או השכלה גבוהה יקדמו באופן ניכר את סיכוייהם להשתלב בעבודה, ולכן לא מפתיע ש-34% מהפונים לשיקום הם בגילים אלה (תרשים 2 לעיל). ככל שהגיל צעיר יותר שיעור המשתקמים מענף נכות כללית גדל, משום שבקבוצה זו אנשים עם מוגבלות מלידה הפונים לשיקום כדי לממש את זכויותיהם עם הגיעם לבגרות. בגילים המבוגרים יותר גדל חלקם של נפגעי העבודה והאלמנים/ות, המצטרפים למערכות הזכאים לגמלה בגיל מאוחר יותר.

אחד הגורמים המשפיעים ביותר על הצלחת השיקום הוא המוטיבציה של המשתקם, ולכן סביר שלפונים ביוזמתם תהיה מוטיבציה גבוהה יותר להצליח לעומת מי שהמוסד יזם אליהם פנייה. ב-2016 כ-84% מהפונים לשיקום היו מקבלי קצבת נכות כללית והיתר מקבלי נפגעי עבודה, איבה ושאיירים (לוח 1). במרבית המקרים את הפנייה יוזם המשתקם: ל-72% מהפונים לשיקום ב-2016 זו היתה הפנייה הראשונה, 85% בהם פנו ביוזמתם. רק ב-11.5% מהמקרים פקידי השיקום יזמו את הפנייה למבוטחים – רובם שייכים לענפים שאיירים או נפגעי איבה.

לוח 1: הפונים לשיקום מקצועי לפי ענף, מספר הפנייה ויוזם הפנייה (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2016

נפגעי איבה	שאירים	נפגעי עבודה	נכות כללית	סך הכל		יוזם הפנייה	מספר הפנייה
				מספרים מוחלטים	אחוזים		
81	321	957	7,050	8,409		סך הכל מספרים	
100	100	100	100	100		אחוזים	
64.2	84.7	80.3	70.8	72.3	6,083	סך הכל	פנייה ראשונה
61.7	62.6	72.9	60.3	61.8	5,197	הפונה	
2.5	17.1	6.2	8.2	8.3	696	פקידי ביטוח לאומי	
.	4.1	0.5	1.9	1.8	155	גורם בקהילה	
.	0.9	0.6	0.4	0.4	35	אחר	
35.8	15.3	19.8	29.2	27.7	2,326	סך הכל	פנייה חוזרת
30.9	14.3	18.6	25.9	24.7	2,078	הפונה	
3.7	0.3	0.9	2.1	1.5	163	פקידי ביטוח לאומי	
1.2	0.6	0.1	0.9	0.8	68	גורם בקהילה	
.	.	0.1	0.2	0.2	17	אחר	

תהליך השיקום

לב הפעילות של אגף השיקום הוא סיוע בהשתלבות בשוק העבודה. בתהליך השיקום נבחנת ההתאמה של הפונה לשיקום ומותאמת לו התוכנית הטובה ביותר לצרכיו, לרצונותיו וליכולותיו על-פי חוות הדעת של עובדות השיקום. להלן השלבים הבולטים בתהליך:

- **אבחון** – בדיקה של כישורי התעסוקה של הפונה, כולל ייעוץ והכוונה מקצועית בידי פקידי השיקום, מכוני אבחון או מרכזי שיקום. האבחון נעשה בהתאם ליכולותיו של המבוטח ועל-פי חוות הדעת של עובדת השיקום.
- **טרם הכשרה** – הקניית הרגלי עבודה במרכזי שיקום, קורסי העצמה, השלמת השכלה (בגרות, פסיכומטרי, מכינה וכו'), בהתאם לממצאי אבחון התעסוקה וכהכנה להשתלבות בהכשרה מקצועית או בעבודה.
- **הכשרה מקצועית** – הכשרה לבעלי כישורי תעסוקה המתאימים ללימודים, שבאמצעותה הם רוכשים מקצוע שסייע להם להשתלב בעבודה: לימודים במוסדות להשכלה גבוהה (אוניברסיטאות ומכללות) או בבתי ספר להנדסאים או בקורסים מקצועיים (כגון טכנאי, מזכירות, הנהלת חשבונות ובישול).
- **השמה בעבודה** – סיוע לבעלי מקצוע או מי שסיימו הכשרה מקצועית בחיפוש אחר עבודה המתאימה ליכולותיהם ולמקצוע שרכשו, תוך ליווי ומעקב אחר השתלבותם במקום העבודה.

המשתתפים והתוכניות

בתהליך השיקום משתתפים מי שהתחילו תוכנית שיקום השנה ומי שהתחילו שיקום בעבר ועדיין לא סיימו. בשנת 2016 השתתפו כ-23.3 אלף מבוטחים בכ-58 אלף תוכניות שונות (לוח 2). בממוצע נפתחו לכל משתתף 2.5 תוכניות, שאחת מהן היתה האבחון.

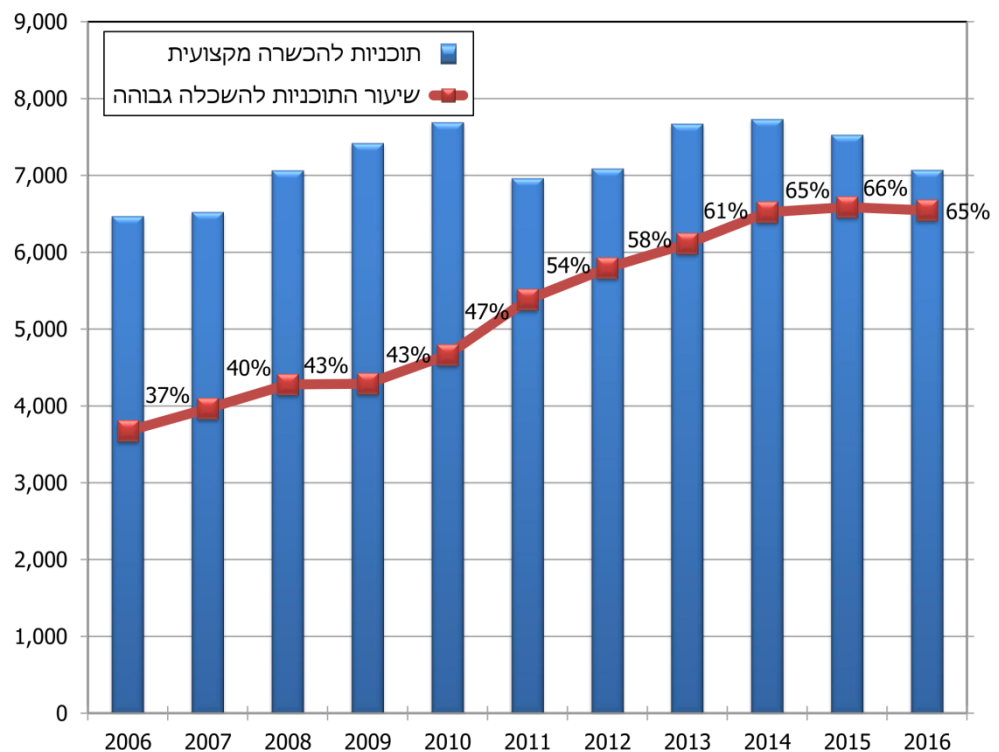
לוח 2: תוכניות בשיקום מקצועי ומשתתפים לפי ענף וסוג התוכנית (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2016

סוג התוכנית	סך הכל		ענף		
	מספרים מוחלטים	אחוזים	נכות כללית	נפגעי עבודה	נפגעי שאירים
סך הכל תוכניות	57,986		47,872	6,819	2,061
	אחוזים	100.0	82.6	11.8	3.6
אבחון לתוכנית	22,554	100.0	81.4	13.5	3.5
אבחון פנימי לזכאות	10,412	100.0	83.4	12.3	3.4
אבחון פנימי לתוכניות	7,710	100.0	83.0	11.6	3.7
אבחון חיצוני	4,432	100.0	73.6	19.3	3.1
טרם הכשרה	3,428	100.0	81.0	12.7	4.1
השלמת השכלה	2,539	100.0	80.4	13.3	4.4
הקניית הרגלי עבודה	889	100.0	82.7	10.9	3.3
הכשרה מקצועית	9,572	100.0	84.8	8.4	3.4
קורס מקצועי	2,445	100.0	76.1	13.9	8.8
לימודים אקדמיים	4,631	100.0	87.4	6.6	1.5
תשלומים נוספים להשכלה גבוהה	1,441	100.0	88.2	4.5	1.0
יצירת תנאים לימודיים	1,055	100.0	89.2	8.7	2.1
השמה בעבודה	8,088	100.0	81.5	13.6	3.4
הכנה להשמה	5,091	100.0	80.7	14.2	3.8
סיוע בהשמה	2,318	100.0	82.7	13.2	2.6
ליווי לאחר השמה	679	100.0	83.7	11.3	3.4
הפניה לגורם אחר	784	100.0	96.9	2.4	.0
עבודה ב"המשקם"	568	100.0	96.7	3.2	.0
גורם בקהילה	216	100.0	97.7	0.5	0.5
מעקב ואחזקה	13,560	100.0	83.1	10.5	4.0
סך הכל משתתפים	23,320		18,890	2,981	820
אחוזים		100.0	0.8	0.1	0.0

מדינת ישראל היא מהמדינות המובילות בעולם המערבי בשיעור האקדמאים שבה, ועל כן שיעורם גבוה גם בתוכניות השיקום. בעשור האחרון גדל מספר המשתתפים בתוכניות ההכשרה המקצועית ב-8.4% (מ-6,527 ב-2007 ל-7,076 ב-2016), ומספר התוכניות להשכלה

גבוהה בהן גדל ב-79% בשנים אלו (תרשים 3). עלייה זו מלמדת גם על ירידה במספר התוכניות להכשרה לא אקדמית.

תרשים 3: תוכניות להשכלה גבוהה ושיעורן בכלל התוכניות להכשרה מקצועית (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2016-2006

[נתוני התרשים מופיעים בנספח בסוף קובץ זה](#)

בלוח 3 מובאת התפלגות המשתתפים בתוכניות שיקום בהתאם לליקוי העיקרי⁵ ושיעורי הנכות הרפואית שלהם. סביר להניח שבעלי אחוזי הנכות הרפואית הנמוכים עצמאים יותר ויכולים להשתלב בעבודה בכוחות עצמם, וככל ששיעורי הנכות גבוהים יותר קטנה ההסתברות למצוא עבודה בשוק החופשי. אין זה מפתיע אפוא, של-37% מן המשתתפים בשיקום ב-2016 היתה דרגת נכות רפואית בשיעור של 40%-59% - זו האוכלוסייה שהשיקום המקצועי יכול לתרום לה את התרומה המרבית. בקרב המשתתפים בעלי שיעורי הנכות הרפואית הנמוכים (10%-19%), בולט חלקם של הסובלים מבעיות לוקומוטוריות, שרובם מענף נפגעי עבודה

5 ליקוי ששיעור הנכות הרפואית בו הוא הגבוה ביותר מבין הליקויים של האדם.

(נכים כלליים בדרגת נכות זו אינם זכאים לשיקום), ובקרוב בעלי שיעורי נכות גבוהים יותר, גדול חלקם של הסובלים מבעיות פנימיות, נירולוגיות ולוקומטוריות, רובם מענף נכות כללית.

לוח 3: משתתפים בשיקום מקצועי לפי אחוזי הנכות הרפואית והליקוי העיקרי (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2016

נכות רפואית (%)						סך הכל		ליקוי עיקרי
100-80	79-60	59-40	39-20	19-10	ללא נכות *	מספרים מוחלטים	אחוזים	
3,013	4,122	8,612	5,165	1,050	1,358		23,320	סך הכל מספרים
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0		אחוזים
4.8	16.2	44.3	25.8	7.3	0.0	25.9	6,041	נפשי או פיגור
24.7	24.9	21.3	20.0	10.4	0.0	20.4	4,761	פנימי
6.1	3.8	1.7	2.3	1.3	0.0	2.7	620	אורוגניטלי
24.5	17.4	9.9	13.4	7.6	0.0	13.2	3,084	נירולוגי
13.1	17.1	14.6	24.2	66.2	0.0	18.5	4,312	לוקומטורי
19.9	4.0	1.8	2.2	1.8	0.0	4.5	1,052	ראייה
3.7	12.5	2.4	2.7	2.6	0.0	4.3	998	שמיעה
3.2	4.2	4.1	9.5	2.7	100.0	10.5	2,452	אחר **

* הזכאות לשיקום בענפי איבה ושאימים אינה בהכרח תוצאה של מצבו הרפואי של המשתתף.
 ** כולל משתתפים ללא ליקוי.

מסיימי תהליך שיקום

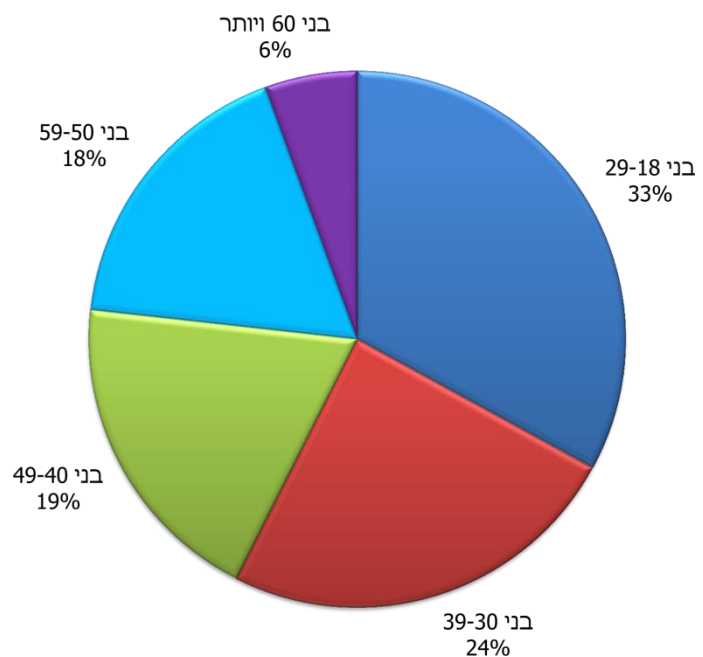
הצלחת השיקום המקצועי תלויה בין היתר במוטיבציה של הפונים להשתתף, כך שקליטה בשוק העבודה אינה אפשרית אם המשתתף אינו מעוניין בכך.

בשנת 2016 הסתיים הטיפול בכ-9,200 אנשים: 3,960 בהם סיימו תוכנית אחת לפחות של הכנה לעבודה בשוק החופשי, 72% בהם הצליחו להשתלב בעבודה. 44% מהמשתתפים בעבודה היו זכאים במקביל לקצבת נכות חודשית מענפי נכות כללית או נפגעי עבודה (לוח 4). נתון זה מבליט את היותו של אגף השיקום של הביטוח הלאומי גורם מרכזי בשילוב נכים בעבודה. ל-5,234 אנשים תהליך השיקום הופסק, בדרך כלל (56%) משום שנמצאו לא מתאימים.

לוח 4: מסיימי תהליך שיקום לפי הענף שהם שייכים אליו ואופן הסיום (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2016

אופן סיום	סך הכל		ענף		
	מספרים מוחלטים	אחוזים	נכות כללית	נפגעי עבודה	נפגעי שאירים
סך הכל מספרים	9,202		7,305	1,201	326
אחוזים		100	100	100	100
נקלט בעבודה	2,852	31.0	31.8	29.5	41.7
סיום טרום הכשרה	416	4.5	4.8	4.0	4.6
סיום הכשרה מקצועית	571	6.2	6.3	4.8	13.2
סיום סיוע בהשמה	129	1.4	1.5	1.2	1.5
הפסקת טיפול	5,234	56.9	55.6	60.5	39.0

תרשים 4: מסיימי שיקום שנקלטו בעבודה לפי גיל, 2016

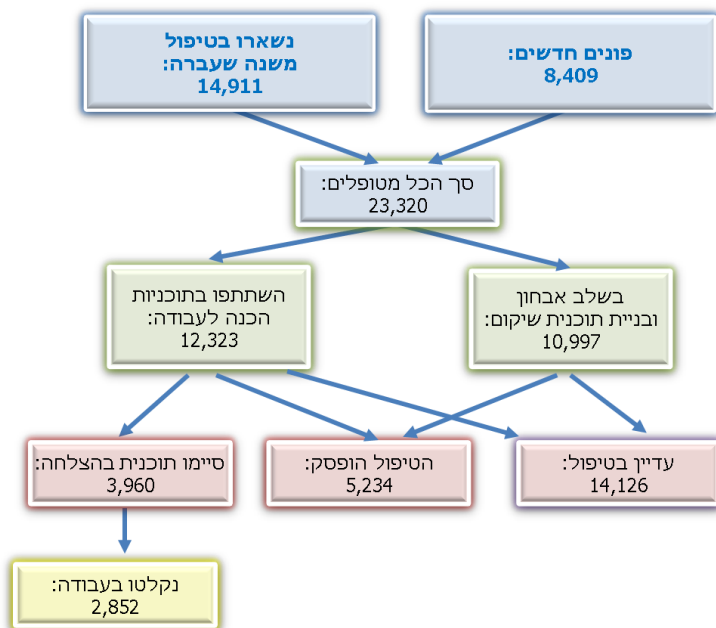

[נתוני התרשים מופיעים בנספח בסוף קובץ זה](#)

למסיימים בשנת 2016 נדרשו בממוצע שנתיים וחצי לתהליך השיקום. עם זאת, משך התהליך אינו קבוע והוא מושפע מגורמים רבים, בהם מספר התוכניות שהשתתקם השתתף בהן, סוג ההכשרה והמצב הרפואי. לדוגמה, מי ששייכים לענף נכות כללית סיימו את התוכנית בממוצע בתוך 2.5 שנים, לעומת משתקמים מנפגעי עבודה שסיימו בתוך שנתיים וחודשיים בממוצע. הפער נובע בין היתר מהרגלי העבודה של האחרונים וממידת העצמאות שלהם. דוגמה אחרת היא שיעור הנכות הרפואית: לבעלי נכות רפואית של יותר מ-65% נדרש בממוצע זמן הארוך בכ-22% יותר מן הנדרש לבעלי נכות רפואית הנמוכה מ-40% – 2.8 שנים לעומת 2.4 שנים.

אין ספק כי לגילם של הפונים לשיקום השפעה מכרעת על הסיכויים לסיים תוכנית שיקום – כשליש מהמסיימים בני 18-29 (תרשים 4). השנה, כהמשך לאותה מגמה בשנה שעברה, אפשר לראות כי המאמץ לשלב בתעסוקה את המשתקמים נשא פרי: התפלגות הגיל בקרב הנקלטים בעבודה זהה להתפלגות בקרב הפונים החדשים, ככל הנראה בעקבות השינוי שנעשה בתהליך ההשמה בעבודה וגיוס חברות השמה ייעודיות (תרשים 1). מכלל האנשים שנותרו בטיפול מ-2015 או שפנו ב-2016, נותרו בטיפול בסוף 2016 כ-14 אלף אנשים (תרשים 5).

תרשים 5: האוכלוסייה בשיקום מקצועי לפי שלבי התהליך, 2016

[נתוני התרשים מופיעים בנספח בסוף קובץ זה](#)

היקף התשלומים

במסגרת השיקום המקצועי מספק המוסד גם את התשלומים האלה:

- **דמי שיקום:** גמלה חודשית למחיה בגובה קצבת נכות מלאה, המשולמת בתקופת הלימודים למי שאינם זכאים לקצבת נכות כללית או נכות מעבודה, ובתנאי שהם לומדים 20 שעות שבועיות לפחות (כ-76.5 מיליון ש"ח ב-2016).
- **נסיעות:** תשלום לנסיעות בתחבורה ציבורית למקום ההכשרה/האבחון, או השלמה לגמלת ניידות כמשתכר למקבלי גמלת ניידות חלקית. לבעלי נכות רפואית של 65% או יותר שאין ברשותם רכב או רשיון נהיגה, המוסד מספק שירותי הסעה (כ-8.8 מיליון ש"ח ב-2016).
- **שכר לימוד:** השתתפות בשכר הלימוד האקדמי או בעלות ההכשרה, עד הסכום המרבי שנקבע בהוראות אגף השיקום (כ-109 מיליון ש"ח ב-2016).
- **שיעורי עזר ושירותי הנגשה:** סיוע בשיעורי עזר על-פי הצורך ובהתאם להיקף שעות הלימוד, וכן תרגום לשפת הסימנים, תמלול והקראות לזקוקים לכך (כ-10 מיליון ש"ח ב-2016).
- **שכר דירה:** השתתפות בשכר דירה או בתשלום למעונות לשהים בהכשרה מקצועית במרחק הגדול מ-40 ק"מ ממקום מגוריהם הקבוע, בהתאם לתוכנית לימודיהם (כ-12.5 מיליון ש"ח ב-2016).
- **מכשירים:** סיוע ברכישת מכשירים החיוניים והכרחיים לשיקום (מחשב, מקלדת מותאמת לעיוורים, ספרים, ציוד לימודי ועוד) (כ-220 אלף ש"ח ב-2016).
- **הוצאות אחרות:** תשלומים במסגרת מיצוי זכויות כספיות, בעיקר בקרב נפגעי איבה ונפגעי עבודה, וכן השתתפות בהוצאת כלכלה (אש"ל) בכפוף לתקנות (כ-25 מיליון ש"ח ב-2016).

בסך הכל שולמו ב-2016 במסגרת השיקום המקצועי כ-242 מיליון ש"ח ל-12,579 אנשים שונים⁶ – כ-19.2 אלף ש"ח בממוצע לכל משתקם (לוח 5). כ-68% מסך ההוצאה השנתית שולמו למשתקמים מענף נכות כללית (לעומת 70.5% ב-2015) אף שהם מהווים כ-81% ממספר המשתקמים. פער זה נובע מההטבות של הזכאים בענפים האחרים. כ-45% מן התשלומים יועדו לשכר לימוד (ל-88.5% מהמשתתפים) וכשליש לדמי שיקום (לוח 6).

6 לא כולל תשלומים בעבור קצבאות מיוחדות והיוונים.

לוח 5: ההוצאה לשיקום מקצועי לפי ענף, (מחירי 2016, אלפי ש"ח), 2012-2016

שנה	סך הכל	נכות כללית	נפגעי עבודה	שאירים	נפגעי איבה
2012	241,057	161,130	26,338	11,731	41,857
2013	247,138	168,354	26,637	10,112	42,034
2014	265,627	184,154	26,560	10,177	44,736
2015	271,354	191,389	26,638	10,010	43,317
*2016	242,278	164,684	22,331	8,733	46,530

* הירידה בהוצאה בין 2015 ל-2016 היא תוצאה של השינוי במדיניות למי שלא מתקיימים בו תנאי הזכאות לתוכנית השיקום של יותר מ-12 חודשים.

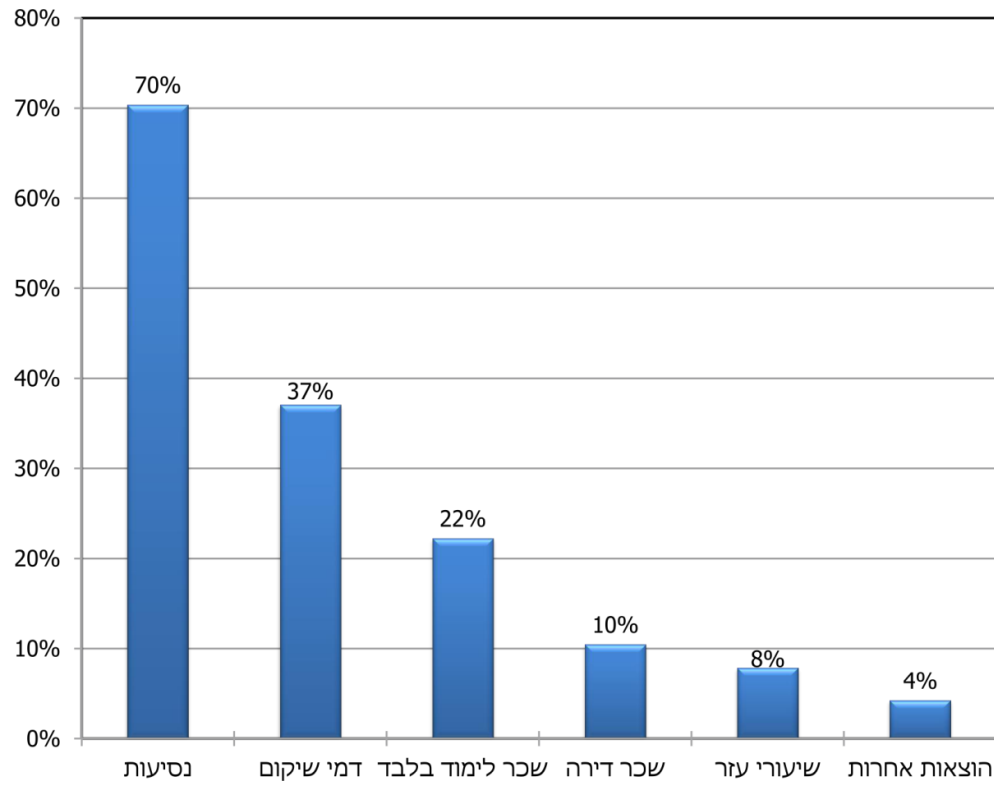
לוח 6: מספר מקבלי התשלומים הנלווים לשיקום מקצועי לפי ענף וסוג התשלום (אלפי ש"ח ואחוזים), 2016

סך הכל	שכר לימוד	דמי שיקום	נסיעות	שכר דירה	שיעורי עזר	הוצאות אחרות*
242,278	45%	32%	4%	5%	4%	10%
נכות כללית	51%	31%	4%	8%	6%	0%
נפגעי עבודה	36%	58%	4%	1%	2%	0%
שאירים	40%	54%	5%	0%	0%	0%
נפגעי איבה	28%	11%	0%	0%	0%	60%
12,579	10,996	4,428	8,395	1,260	934	1,292

* לא כל הזכאים לתשלום אחר השתתפו בתוכנית שיקום מקצועי.

מי שנמצא מתאים להשלמת השכלה או להכשרה מקצועית, זכאי על-פי החוק לתשלומים נלווים רבים יותר (בהם שיעורי עזר, מכשירים, נסיעות ושכר דירה, ולעתים יותר מתשלום אחד) לעומת מי שאינו לומד, ולעתים הוא עשוי להיות זכאי לכמה תשלומים נלווים במקביל. בדומה לשנים הקודמות, כ-37% מן המשתקמים קיבלו ב-2016 השלמה לקצבת נכות מלאה (דמי שיקום) כחלק מהשתתפותם בתוכניות שיקום (תרשים 6). ב-70% מהמקרים המוסד השתתף בהוצאות הנסיעה למקום הלימודים. 22% ממקבלי שכר הלימוד אינם מקבלים תשלומים נוספים, כנראה משום שרובם מקבלים קצבאות מלאות.

תרשים 6: תשלומי שיקום נוספים למקבלי שכר לימוד*, 2016

* אדם עשוי להיות זכאי לכמה תשלומים במקביל ולכן סכום העמודות גבוה מ-100%.

[נתוני התרשים מופיעים בנספח בסוף קובץ זה](#)

נספח: נתוני התרשימים

נתוני תרשים 1: חוות הדעת שסיפקו עובדות השיקום לפי נושאים, 2016

מספרים מוחלטים	
24,445	כושר השתכרות לנכים כלליים
12,414	תקנות בענפי נפגעי עבודה ואיבה
3,951	מינוי מקבל גמלה
7,197	חוות דעת אחרות

נתוני תרשים 2: הפונים לשיקום מקצועי לפי גיל וענף, 2016

גיל	נכות כללית	נפגעי עבודה	שארית	נפגעי איבה
29-18	2740	122	10	39
39-30	1430	256	58	14
49-40	1396	270	123	10
59-50	1186	237	118	13
בני 60 ויותר	298	72	12	5

נתוני תרשים 3: תוכניות להשכלה גבוהה ושיעורן בכלל התוכניות להכשרה מקצועית (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2016-2006

שנה	תוכניות להכשרה מקצועית	שיעור התוכניות להשכלה גבוהה
2006	6,476	37%
2007	6,527	40%
2008	7,072	43%
2009	7,423	43%
2010	7,698	47%
2011	6,966	54%
2012	7,096	58%
2013	7,680	61%
2014	7,738	65%
2015	7,536	66%
2016	7,076	65%

נתוני תרשים 4: מסיימי שיקום שנקלטו בעבודה לפי גיל, 2016

קבוצת גיל	נקלט בעבודה
בני 18-29	940
בני 30-39	698
בני 40-49	551
בני 50-59	504
בני 60 ויותר	159

נתוני תרשים 5: האוכלוסייה בשיקום מקצועי לפי שלבי התהליך, 2016

פונים חדשים: 8,409
 נשארו בטיפול משנה שעברה: 14,911
 סך הכל מטופלים: 23,320
 בשלב אבחון ובניית תוכנית שיקום: 10,997
 השתתפו בתוכניות הכנה לעבודה: 12,323
 עדיין בטיפול: 14,126
 הטיפול הופסק: 5,234
 סיימו תוכנית בהצלחה: 3,960
 נקלטו בעבודה: 2,852

נתוני תרשים 6: תשלומי שיקום נוספים למקבלי שכר לימוד, 2016

אחוזים	
70%	נסיעות
37%	דמי שיקום
22%	שכר לימוד בלבד
10%	שכר דירה
8%	שיעורי עזר
4%	הוצאות אחרות

